

ПРИПОВІСТІ

розділ: **1** 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

РОЗДІЛ: 1

Приповісті Соломона, сина Давидового, царя Ізраїлевого,
² щоб пізнати премудрість і карність, щоб зрозуміти розсудні слова,
³ щоб прийняти напоумлення мудрости, праведности, і права й простоти,
⁴ щоб мудрости дати простодушним, юнакові пізнання й розважність.
⁵ Хай послухає мудрий і примножить науку, а розумний здобуде хай мудрих думок,
⁶ щоб пізнати ту приповідь та загадкове говорення, слова мудреців та їхні загадки.
⁷ Страх Господній початок премудрости, нерозумні погорджують мудрістю та напучуванням.
⁸ Послухай, мій сину, напучення батька свого, і не відкидай науки матері своєї,
⁹ вони бо хороший вінок для твоєї голови, і прикраса на шию твою.
¹⁰ Мій сину, як грішники будуть тебе намовляти, то з ними не згоджуйся ти!
¹¹ Якщо скажуть вони: Ходи з нами, чатуймо на кров, безпричинно засядьмо на неповинного,
¹² живих поковтаймо ми їх, як шеол, та здорових, як тих, які сходять до гробу!
¹³ Ми знайдемо всіляке багатство цінне, переповнимо здобиччю наші хати.
¹⁴ Жеребок свій ти кинеш із нами, буде саква одна для всіх нас,
¹⁵ сину мій, не ходи ти дорогою з ними, спини ногу свою від їхньої стежки,
¹⁶ бо біжать їхні ноги на зло, і поспішають, щоб кров проливати!
¹⁷ Бож надармо поставлена сітка на очах усього крилатого:
¹⁸ то вони на кров власну чатують, засідають на душу свою!
¹⁹ Такі то дороги усіх, хто заздрий чужого добра: воно бере душу свого власника!
²⁰ Кличе мудрість на вулиці, на площах свій голос дає,
²¹ на шумливих місцях проповідує, у місті при входах до брам вона каже слова свої:
²² Доки ви, нерозумні, глупоту любитимете? Аж доки насмішники будуть кохатись собі в глузуванні, а безглузді ненавидіти будуть знання?
²³ Зверніться но ви до картання мого, ось я виллю вам духа свого, сповіщу вам слова свої!
²⁴ Бо кликала я, та відмовились ви, простягла була руку свою, та ніхто не прислухувався!
²⁵ І всю раду мою ви відкинули, картання ж мого не схотіли!
²⁶ Тож у вашім нещасті сміятися буду і я, насміхатися буду, як прийде ваш страх.

²⁷ Коли прийде ваш страх, немов вихор, і привалиться ваше нещастя, мов буря, як прийде недоля та утиск на вас,
²⁸ тоді кликати будуть мене, але не відповім, будуть шукати мене, та не знайдуть мене,
²⁹ за те, що науку зненавиділи, і не вибрали страху Господнього,
³⁰ не хотіли поради моєї, погорджували всіма моїми докорами!
³¹ І тому хай їдять вони з плоду дороги своєї, а з порад своїх хай насичаються,
³² бо відступство безумних заб'є їх, і безпечність безтямних їх вигубить!
³³ А хто мене слухає, той буде жити безпечно, і буде спокійний від страху перед злом!

РОЗДІЛ: 2

Сину мій, якщо приймеш слова мої ти, а накази мої при собі заховаєш,
² щоб слухало мудрости вухо твоє, своє серце прихилиш до розуму,
³ якщо до розсудку ти кликати будеш, до розуму кликатимеш своїм голосом,
⁴ якщо будеш шукати його, немов срібла, і будеш його ти пошукувати, як тих схованих скарбів,
⁵ тоді зрозумієш страх Господній, і знайдеш ти Богопізнання,
⁶ бо Господь дає мудрість, з Його уст знання й розум!
⁷ Він спасіння ховає для щирих, мов щит той для тих, хто в невинності ходить,
⁸ щоб справедливих стежок стерегти, і береже Він дорогу Своїх богобійних!
⁹ Тоді ти збагнеш справедливість та право, і простоту, всіляку дорогу добра,
¹⁰ бо мудрість увійде до серця твого, і буде приємне знання для твоєї душі!
¹¹ розважність тоді тебе пильнуватиме, розум тебе стерегтиме,
¹² щоб тебе врятувати від злої дороги, від людини, що каже лукаве,
¹³ від тих, хто стежки простоти покидає, щоб ходити дорогами темряви,
¹⁴ що тішаться, роблячи зло, що радіють крутістьми злого,
¹⁵ що стежки їхні круті, і відходять своїми путями,
¹⁶ щоб тебе врятувати від блудниці, від чужинки, що мовить м'якенькі слова,
¹⁷ що покинула друга юнацтва свого, а про заповіт свого Бога забула,
¹⁸ вона бо із домом своїм западеться у смерть, а стежки її до померлих,
¹⁹ ніхто, хто входить до неї, не вернеться, і стежки життя не досягне,
²⁰ щоб ходив ти дорогою добрих, і стежки справедливих беріг!
²¹ Бо замешкають праведні землю, і невинні зостануться в ній,
²² а безбожні з землі будуть вигублені, і повириваються з неї невірні!

РОЗДІЛ: 3

Сину мій, не забудь ти моєї науки, і нехай мої заповіді стережуть твоє серце,
² бо примножать для тебе вони довготу твоїх днів, і років життя та спокою!
³ Милість та правда нехай не залишать тебе, прив'яжи їх до шиї своєї, напиши їх на таблиці серця свого,
⁴ і знайдеш ти ласку та добру премудрість в очах Бога й людини!

- ⁵ Надійся на Господа всім своїм серцем, а на розум свій не покладайся!
- ⁶ Пізнавай ти Його на всіх дорогах своїх, і Він випростує твої стежки.
- ⁷ Не будь мудрий у власних очах, бійся Господа та ухиляйся від злого!
- ⁸ Це буде ліком для тіла твого, напоєм для костей твоїх.
- ⁹ Шануй Господа із маєтку свого, і з початку всіх плодів своїх,
- ¹⁰ і будуть комори твої переповнені ситістю, а чавила твої будуть переливатись вином молодим!
- ¹¹ Мій сину, карання Господнього не відкидай, і картання Його не вважай тягарем,
- ¹² бо кого Господь любить, картає того, і кохає, немов батько сина!
- ¹³ Блаженна людина, що мудрість знайшла, і людина, що розум одержала,
- ¹⁴ бо ліпше надбання її від надбання срібла, і від щирого золота ліпший прибуток її,
- ¹⁵ дорожча за перли вона, і всіляке жадання твоє не зрівняється з нею.
- ¹⁶ Довгість днів у правиці її, багатство та слава в лівіці її.
- ¹⁷ Дороги її то дороги приємности, всі стежки її мир.
- ¹⁸ Вона дерево життя для тих, хто тримається міцно її, і блаженний, хто держить її!
- ¹⁹ Господь мудрістю землю заклав, небо розумом міцно поставив.
- ²⁰ Знанням Його порозкривались безодні, і кроплять росою ті хмари.
- ²¹ Мій сину, нехай від очей твоїх це не відходить, стережи добрий розум і розважність,
- ²² і вони будуть життям для твоєї душі, і прикрасою шиї твоєї,
- ²³ Тоді підеш безпечно своєю дорогою, а нога твоя не спотикнеться!
- ²⁴ Якщо покладешся не будеш боятись, а ляжеш, то буде приємний твій сон.
- ²⁵ Не будеш боятися наглого страху, ні бурі безбожних, як прийде,
- ²⁶ бо твоєю надією буде Господь, і Він пильнуватиме ногу твою, щоб вона не зловилась у пастку!
- ²⁷ Не стримуй добра потребуючому, коли в силі твоєї руки це вчинити,
- ²⁸ не кажи своїм ближнім: Іди, і знову прийди, а взавтра я дам, коли маєш з собою.
- ²⁹ Не виорюй лихого на свого ближнього, коли він безпечно з тобою сидить.
- ³⁰ Не сварися з людиною дармо, якщо злого вона не вчинила тобі.
- ³¹ Не заздри насильникові, і ні однієї з доріг його не вибирай,
- ³² бо бридить Господь крутіями, а з праведними в Нього дружба.
- ³³ Прокляття Господнє на домі безбожного, а мешкання праведних Він благословить,
- ³⁴ з насмішників Він насміхається, а покірливим милість дає.
- ³⁵ Мудрі славу впадковуюють, а нерозумні носитимуть сором.

РОЗДІЛ: 4

- П**ослухайте, діти, напучення батькового, і прислухайтесь, щоб навчитися розуму,
- ² бо даю я вам добру науку: закона мого не кидайте,
- ³ бо сином у батька свого я був, пещений й єдиний у неньки своїї.
- ⁴ І навчав він мене, і мені говорив: Нехай держиться серце твоє моїх слів, стережи мої заповіді та й живи!
- ⁵ Здобудь мудрість, здобудь собі розум, не забудь, і не цурайся слів моїх уст,

- ⁶ не кидай її й вона буде тебе стерегти! Кохай ти її й вона буде тебе пильнувати!
- ⁷ Початок премудрости мудрість здобудь, а за весь свій маєток здобудь собі розуму!
- ⁸ Тримай її високо і підійме тебе, ушанує тебе, як її ти пригорнеш:
- ⁹ вона дасть голові твоїй гарний вінок, пишну корону тобі подарує!
- ¹⁰ Послухай, мій сину, й бери ти слова мої, і помножаться роки твого життя,
- ¹¹ дороги премудрости вчу я тебе, стежками прямими проваджу тебе:
- ¹² коли підеш, то крок твій не буде тісний, а коли побіжиш не спіткнешся!
- ¹³ Міцно тримайся напучування, не лишай, його стережи, воно бо життя твоє!
- ¹⁴ На стежку безбожних не йди, і не ходи на дорогу лихих,
- ¹⁵ покинь ти її, не йди нею, усунься від неї й мине,
- ¹⁶ бо вони не заснуть, якщо злого не вчинять, відійметься сон їм, як не зроблять кому, щоб спіткнувся!...
- ¹⁷ Бо вони хліб безбожжя їдять, і вино грабежу попивають.
- ¹⁸ А путь праведних ніби те світло ясне, що світить все більше та більш аж до повного дня!
- ¹⁹ Дорога ж безбожних як темність: не знають, об що спотикнуться...
- ²⁰ Мій сину, прислухайся до моїх слів, до речей моїх ухо своє нахили!
- ²¹ Нехай не відійдуть вони від очей твоїх, бережи їх в середині серця свого!
- ²² Бо життя вони тим, хто їх знайде, а для тіла усього його лікування.
- ²³ Над усе, що лише стережеться, серце своє стережи, бо з нього походить життя.
- ²⁴ Відкинь ти від себе лукавство уст, віддали ти від себе крутість губ.
- ²⁵ Нехай дивляться очі твої уперед, а повіки твої нехай перед тобою простують.
- ²⁶ Стежку ніг своїх вирівняй, і стануть міцні всі дороги твої:
- ²⁷ не вступайся ні вправо, ні вліво, усунь свою ногу від зла!

РОЗДІЛ: 5

- М**ій сину, на мудрість мою уважай, нахили своє ухо до мого розуму,
- ² щоб розважність ти міг стерегти, а пізнання хай уста твої стережуть!
- ³ Бо крапають солодоц губи блудниці, а уста її від оливи масніші,
- ⁴ та гіркий їй кінець, мов полин, гострий, як меч обосічний,
- ⁵ її ноги до смерти спускаються, шеолу тримаються кроки її!
- ⁶ Вона путь життя не урівнює, її стежки непевні, і цього не знає вона.
- ⁷ Тож тепер, мої діти, мене ви послухайте, не відходьте від слів моїх уст:
- ⁸ віддали ти від неї дорогу свою, і не зближайсь до дверей її дому,
- ⁹ щоб слави своєї ти іншим не дав, а роки свої для жорстокого,
- ¹⁰ щоб чужі не наситились сили твоєї й маєтку твого в чужім домі!...
- ¹¹ І будеш стогнати при своєму кінці, як знеможеться тіло твоє й твої сили,
- ¹² і скажеш: Як ненавидів я те напучування, а картання те серце моє відкидало!
- ¹³ І не слухав я голосу своїх учителів, і уха свого не схиляв до наставників...
- ¹⁴ Трохи не був я при кожному злому, в середині збору й громади!...
- ¹⁵ Пий воду з криниці своєї, і текуче з свого колодязя:
- ¹⁶ чи ж мають на вулицю вилити бути джерела твої, а на площі потоки твоєї води?

- 17 Нехай вони будуть для тебе, для тебе самого, а не для чужих із тобою!
- 18 Хай твоє джерело буде благословенне, і радій через жінку твоїх юних літ,
- 19 вона ланя любовна та серна прекрасна, її перса напоять тебе кожночасно, впивайся ж назавжди коханням її!
- 20 І нащо, мій сину, ти маєш впиватись блудницею, і нащо ти будеш пригортати груди чужинки?
- 21 Бож перед очима Господніми всі дороги людини, і стежки її всі Він рівняє:
- 22 власні провини безбожного схоплять його, і повороззям свого гріха буде зв'язаний він,
- 23 помиратиме він без напучування, і буде блукати в великій глупоті своїй!...

РОЗДІЛ: 6

- М**ій сину, якщо поручився ти за свого ближнього, дав руку свою за чужого,
- 2 ти попався до пастки з-за слів своїх уст, схоплений ти із-за слів своїх уст!
- 3 Учини тоді це, сину мій, та рятуйсь, бо впав ти до рук свого ближнього: іди, впади в порох, і на ближніх своїх напирай,
- 4 не дай сну своїм очам, і дрімання повікам своїм,
- 5 рятуйся, як серна, з руки, і як птах із руки птахолова!
- 6 Іди до мурашки, лінюху, поглянь на дороги її й помудрій:
- 7 нема в неї володаря, ані урядника, ані правителя;
- 8 вона заготовлює літом свій хліб, збирає в жнива свою їжу.
- 9 Аж доки, лінюху, ти будеш вилежуватись, коли ти зо сну свого встанеш?
- 10 Ще трохи поспати, подрімати ще трохи, руки трохи зложити, щоб полежати,
- 11 і прийде, немов волоцюга, твоя неможливість, і злидні твої, як озброєний муж!...
- 12 Людина нікчемна, чоловік злочинний, він ходить з лукавими устами,
- 13 він моргає очима своїми, шургає своїми ногами, знаки подає пальцями своїми,
- 14 в його серці лукавство виорує зло кожночасно, сварки розсіває,
- 15 тому нагло приходить погибель його, буде раптом побитий і ліку нема!
- 16 Оцих шість ненавидить Господь, а ці сім то гидота душі Його:
- 17 очі пишні, брехливий язик, і руки, що кров не повинну ллють,
- 18 серце, що плекає злочинні думки, ноги, що сквапно біжать на лихе,
- 19 свідок брехливий, що брехні роздмухує, і хто розсіває сварки між братів!
- 20 Стережи, сину мій, заповідь батька свого, і не відкидай науки матері своєї!
- 21 Прив'яжи їх на серці своєму назавжди, повісь їх на шиї своїй!
- 22 Вона буде провадити тебе у ході, стерегтиме тебе, коли будеш лежати, а пробудишся мовити буде до тебе!
- 23 Бо заповідь Божя світильник, а наука то світло, дорога ж життя то навчальні картання,
- 24 щоб тебе стерегти від злосливої жінки, від облесливого язика чужинки.
- 25 Не жадай її вроди у серці своїм, і тебе хай не візьме своїми повіками,
- 26 бо вартість розпусної жінки то боханець хліба, а жінка заміжня вловлює душу цінну...
- 27 Чи візьме людина огонь на лоно своє, і одіж її не згорить?

- 28 Чи буде людина ходити по вугіллю розпаленому, і не попаляться ноги її?
- 29 Так і той, хто вчащає до жінки свого ближнього: не буде некараним кожен, хто доторкнеться до неї!
- 30 Не погорджують злодієм, якщо він украде, щоб рятувати життя своє, коли він голодує,
- 31 та як буде він знайдений, всемеро він відшкодує, віддасть все майно свого дому!
- 32 Хто чинить перелюб, не має той розуму, він знищує душу свою,
- 33 побої та сором він знайде, а ганьба його не зітреться,
- 34 бо заздрощі лютість мужчини, і не змилюється він у день помсти:
- 35 він не зверне уваги на жоден твій викуп, і не схоче, коли ти гостинця прибільшиш!

РОЗДІЛ: 7

- С**ину мій, бережи ти слова мої, мої ж заповіді заховай при собі,
- 2 бережи мої заповіді та й живи, а наука моя немов в очах твоїх та зіниця,
- 3 прив'яжи їх на пальцях своїх, напиши на таблиці тій серця свого!
- 4 На мудрість скажи: Ти сестра моя! а розум назви: Мій довірений!
- 5 щоб тебе стерегти від блудниці, від чужинки, що мовить м'якенькі слова.
- 6 Бо я визирав був в вікно свого дому, через ґрати мого вікна,
- 7 і приглядався до невіж, розглядався між молоддю. І юнак ось, позбавлений розуму,
- 8 проходив по ринку при розі його, і ступив по дорозі до дому її,
- 9 коли вітерець повівав був увечорі дня, у темряві ночі та мороку.
- 10 Аж ось жінка в убранні блудниці назустріч йому, із серцем підступним,
- 11 галаслива та непогамована, її ноги у домі своїм не бувають:
- 12 раз на вулиці, раз на майданах, і при кожному розі чатує вона...
- 13 І захопила вона його міцно та й поцілувала його, безсоромним зробила обличчя своє та й сказала йому:
- 14 У мене тепер мирні жертви, виповнила я сьогодні обіти свої!
- 15 Тому то я вийшла назустріч тобі, пошукати обличчя твого, і знайшла я тебе!
- 16 Килимами я вистелила своє ложе, тканинами різних кольорів з єгипетського полотна,
- 17 постелю свою я посипала миррою, алоєм та цинамоном...
- 18 Ходи ж, аж до ранку впиватися будем коханням, любов'ю натішимось ми!
- 19 Бо вдома нема чоловіка, пішов у далеку дорогу:
- 20 вузлик срібла він узяв в свою руку, хіба на день повні поверне до дому свого...
- 21 Прихилила його велемовством своїм, облесливістю своїх губ його звабила,
- 22 він раптом за нею пішов, немов віл, до зарізу проваджений, і немов пес, що ведуть його на ланцюгу до ув'язнення,
- 23 як той птах, поспішає до сітки, і не знає, що це на життя його пастка...
- 24 А тепер, мої діти, мене ви послухайте, і на слова моїх уст уважайте:
- 25 Хай не збочує серце твоє на дороги її, не блукай ти стежками її,
- 26 бо вона багатьох уже трупами кинула, і численні всі, нею забиті!
- 27 Її дім до шеолу дороги, що провадять до смертних кімнат...

РОЗДІЛ: 8

Чи ж мудрість не кличе, і не подає свого голосу розум?

² На верхів'ях холмів, при дорозі та на перехрестях стоїть он вона!

³ При брамах, при вході до міста, де входить у двері, там голосно кличе вона:

⁴ До вас, мужі, я кличу, а мій голос до людських синів:

⁵ Зрозумійте но, неuki, мудрість, зрозумійте ви розум, безглузді!

⁶ Послухайте, я бо шляхетне кажу, і відкриття моїх губ то простота.

⁷ Бо правду говорять уста мої, а лукавство гідота для губ моїх.

⁸ Всі слова моїх уст справедливі, нема в них крутійства й лукавства.

⁹ Усі вони прості, хто їх розуміє, і щирі для тих, хто знаходить знання.

¹⁰ Візьміть ви картання моє, а не срібло, і знання, добірніше від щирого золота:

¹¹ ліпша бо мудрість за перли, і не рівняються їй всі клейноди!

¹² Я, мудрість, живу разом з розумом, і знаходжу пізнання розважне.

¹³ Страх Господній лихе все ненавидіти: я ненавиджу пиху та гордість, і дорогу лиху та лукаві уста!

¹⁴ В мене рада й оглядність, я розум, і сила у мене.

¹⁵ Мною царюють царі, а законодавці права справедливі встановлюють.

¹⁶ Мною правлять владики й вельможні, всі праведні судді.

¹⁷ Я кохаю всіх тих, хто кохає мене, хто ж шукає мене мене знайде!

¹⁸ Зо мною багатство та слава, тривалий маєток та правда:

¹⁹ ліпший плід мій від щирого золота й золота чистого, а прибуток мій ліпший за срібло добірне!

²⁰ Путтю праведною я ходжу, поміж правних стежок,

²¹ щоб дати багатство в спадщину для тих, хто кохає мене, і я понаповню їхні скарбниці!

²² Господь мене мав на початку Своєї дороги, перше чинів Своїх, спервовіку,

²³ відвіку була я встановлена, від початку, від правіку землі.

²⁴ Народжена я, як безодень іще не було, коли не було ще джерел, водою обтяжених.

²⁵ Народжена я, поки гори поставлені ще не були, давніше за пагірки,

²⁶ коли ще землі не вчинив Він, ні піль, ні початкового пороку всесвіту.

²⁷ Коли приправляв небеса я була там, коли круга вставляв на поверхні безодні,

²⁸ коли хмари уміцнював Він нагорі, як джерела безодні зміцняв,

²⁹ коли клав Він для моря устава його, щоб його берегів вода не переходила, коли ставив основи землі,

³⁰ то я майстром у Нього була, і була я веселощами день-у-день, радіючи перед обличчям Його кожнoчасно,

³¹ радіючи на земнім крузі Його, а забава моя із синами людськими!

³² Тепер же, послухайте, діти, мене, і блаженні, хто буде дороги мої стерегти!

³³ Навчання послухайте й мудримися станьте, і не відступайте від нього!

³⁴ Блаженна людина, яка мене слухає, щоб пильнувати при дверях моїх день-у-день, щоб одвірки мої берегти!

- ³⁵ Хто бо знаходить мене, той знаходить життя, і одержує милість від Господа.
- ³⁶ А хто проти мене грішить, ограбовує душу свою; всі, хто мене ненавидить, ті смерть покохали!

РОЗДІЛ: 9

- М**удрість свій дім збудувала, сім стовпів своїх витесала.
- ² Зарізала те, що було на заріз, змішала вино своє, і трапезу свою приготувала.
- ³ Дівчат своїх вислала, і кличе вона на висотах міських:
- ⁴ Хто бідний на розум, хай прийде сюди, а хто нерозумний, говорить йому:
- ⁵ Ходіть, споживайте із хліба мого, та пийте з вина, що його я змішала!
- ⁶ Покиньте глупоту і будете жити, і ходіте дорогою розуму!
- ⁷ Хто картає насмішника, той собі ганьбу бере, хто ж безбожникові виговорює, сором собі набуває.
- ⁸ Не дорікай пересмішникові, щоб тебе не зненавидів він, викартай мудрого й він покохає тебе.
- ⁹ Дай мудрому й він помудріє іще, навчи праведного і прибільшить він мудрости!
- ¹⁰ Страх Господній початок премудрости, а пізнання Святого це розум,
- ¹¹ бо мною помножаться дні твої, і додадуть тобі років життя.
- ¹² Якщо ти змудрів то для себе змудрів, а як станеш насмішником, сам понесеш!
- ¹³ Жінка безглузда криклива, нерозумна, і нічого не знає!
- ¹⁴ Сідає вона на сидінні при вході до дому свого, на високостях міста,
- ¹⁵ щоб кликати тих, хто дорогою йде, хто путтю своєю простує:
- ¹⁶ Хто бідний на розум, хай прийде сюди, а хто нерозумний, то каже йому:
- ¹⁷ Вода крадена солодка, і приємний прихований хліб...
- ¹⁸ І не відає він, що самі там мерці, у глибинах шеолу запрошені нею!...

РОЗДІЛ: 10

- С**ин мудрий потіха для батька, а син нерозумний то смуток для неньки його.
- ² Не допоможуть неправедні скарби, а справедливість від смерти визволює.
- ³ Не допустить Господь голодувати душу праведного, а набуток безбожників згине.
- ⁴ Ледача рука до убогства веде, рука ж роботяща збагачує.
- ⁵ Хто літом збирає син мудрий, хто ж дримає в жнива син безпутній.
- ⁶ Благословенства на голову праведного, а уста безбожним прикриє насильство.
- ⁷ Пам'ять про праведного на благословення, а ймення безбожних загине.
- ⁸ Заповіді мудросердий приймає, але дурногубий впаде.
- ⁹ Хто в невинності ходить, той ходить безпечно, а хто кривить дороги свої, буде виявлений.
- ¹⁰ Хто оком моргає, той смуток дає, але дурногубий впаде.
- ¹¹ Уста праведного то джерело життя, а уста безбожним прикриє насильство.
- ¹² Ненависть побуджує сварки, а любов покриває всі вини.
- ¹³ В устах розумного мудрість знаходиться, а різка на спину безтямного.

- 14 Приховують мудрі знання, а уста нерозумного близькі до загибелі.
- 15 Маєток багатого місто твердинне його, погибіль убогих їхні злидні.
- 16 Дорібок праведного на життя, прибуток безбожного в гріх.
- 17 Хто напучування стереже той на стежці життя, а хто нехтує картання, той блудить.
- 18 Хто ненависть ховає, в того губи брехливі, а хто наклепи ширить, той дурноверхий.
- 19 Не бракує гріха в багатстві, а хто стримує губи свої, той розумний.
- 20 Язик праведного то добірне срібло, а розум безбожних мізерний.
- 21 Пасуть багатьох губи праведного, безглузді ж умирають з нерозуму.
- 22 Благословення Господнє воно збагачає, і смутку воно не приносить з собою.
- 23 Нешляхетне робити забава невігласа, а мудрість людині розумній.
- 24 Чого нечестивий боїться, те прийде на нього, а прагнення праведних сповняться.
- 25 Як буря, яка пронесеться, то й гине безбожний, а праведний має довічну основу.
- 26 Як оцет зубам, і як дим для очей, так лінивий для тих, хто його посилає.
- 27 Страх Господній примножує днів, а роки безбожних вкоротяться.
- 28 Сподівання для праведних радість, а надія безбожних загине.
- 29 Дорога Господня твердиня невинним, а загибіль злочинцям.
- 30 Повік праведний не захитається, а безбожники не проживуть на землі.
- 31 Уста праведного дають мудрість, а лукавий язик буде втятий.
- 32 Уста праведного уподобання знають, а уста безбожних лукавство.

РОЗДІЛ: 11

- О**бманливі шальки огида для Господа, а повна вага це Його уподоба.
- 2 Прийде пишність, та прийде і ганьба, а з сумирними мудрість.
- 3 Невинність простосердих веде їх, а лукавство зрадливих їх вигубить.
- 4 Не допоможе багатство в день гніву, а справедливість від смерті визволяє.
- 5 Справедливість невинного дорогу йому випростовує, безбожний же падає через безбожність свою.
- 6 Справедливість прямих їх рятує, а зрадливі захоплені будуть своєю захланністю.
- 7 При смерті людини безбожної гине надія, зникає чекання людини нікчемної.
- 8 Виринається праведний з утиску, і замість нього безбожний іде.
- 9 Свого ближнього нищить лукавий устами, а знанням визволяються праведні.
- 10 Добром праведних місто радіє, а як гинуть безбожні співає.
- 11 Благословенням чесних підноситься місто, а устами безбожних руйнується.
- 12 Хто погорджує ближнім своїм, той позбавлений розуму, а розумна людина мовчить.
- 13 Виявляє обмовник таємне, вірнодушний же справу ховає.
- 14 Народ падає з браку розумного проводу, при численності ж радників спасіння буває.
- 15 Зле робить, як хто за чужого поручується, хто ж поруку ненавидить, той безпечний.
- 16 Жінка чеснотна осягує слави, і пильні багатства здобудуть.
- 17 Людина ласкава душі своїй чинить добро, а жорстока замучує тіло своє.

- 18 Чинить діло безвартне безбожний, хто ж праведність сіє заплату правдиву одержує.
- 19 Отак праведність є на життя, хто ж женеться за злом, той до смерти зближається.
- 20 Серцем лукаві огида для Господа, а хто в неповідності ходить Його уподоба.
- 21 Ручаюсь: не буде невинним лихий, а нащадок правдивих захований буде.
- 22 Золотая сережка в свині на ніздрі це жінка гарна, позбавлена розуму.
- 23 Жадання у праведних тільки добро, надія безбожних то гнів.
- 24 Дехто щедро дає, та ще додається йому, а дехто ховає над міру, та тільки бідніє.
- 25 Душа, яка благословляє, насичена буде, а хто поїть інших, напоєний буде і він.
- 26 Хто задержує збіжжя, того проклинає народ, хто ж поживу випродує, тому благословення на голову.
- 27 Хто прагне добра, той шукає вподобання, хто ж лихого жадає, то й прийде на нього воно.
- 28 Хто надію кладе на багатство своє, той впаде, а праведники зеленіють, як листя.
- 29 Хто неряд уносить до дому свого, той вітер посяде, а дурноголовий розумному стане рабом.
- 30 Плід праведного дерево життя, і мудрий життя набуває.
- 31 Коли праведний ось надолужується на землі, то тим більше безбожний та грішний!

РОЗДІЛ: 12

- Х**то любить навчання, той любить пізнання, а хто докір ненавидить, той нерозумний.
- 2 Добрий від Господа має вподобання, а людину злих замірів осудить Господь.
- 3 Не зміцниться людина безбожністю, корінь же праведних не захитається.
- 4 Жінка чесотна корона для чоловіка свого, а засоромлююча мов та гниль в його костях.
- 5 Думки праведних право, підступні заміри безбожних омана.
- 6 Безбожних слова чатування на кров, а уста невинних урятовують їх.
- 7 Перевернути безбожних і вже їх нема, а дім праведних буде стояти.
- 8 Хвалять людину за розум її, а кривосердий стає на погорду.
- 9 Ліпше простий, але роботящий на себе, від того, хто поважним себе видає, та хліба позбавлений.
- 10 Піклується праведний життям худоби своєї, а серце безбожних жорстоке.
- 11 Хто оброблює землю свою, той хлібом насичується, хто ж за марницею гониться, той позбавлений розуму.
- 12 Безбожний жадає ловити у сітку лихих, а в праведних корень приносить плоди.
- 13 Пастка злого в гріху його уст, а праведний з утиску вийде.
- 14 Людина насичується добром з плоду уст, і зроблене рук чоловіка до нього впаде.
- 15 Дорога безумця пряма в його очах, а мудрий послухає ради.
- 16 Нерозумного гнів пізнається відразу, розумний же мовчки ховає зневагу.
- 17 Хто правду говорить, той виявлює праведність, а свідок брехливий оману.
- 18 Дехто говорить, мов коле мечем, язик же премудрих то ліки.
- 19 Уста правдиві стоятимуть вічно, а брехливий язик лиш на хвилю.

- 20 В серці тих, хто зло оре, омана, а радість у тих, хто дораджує мир.
- 21 Жодна кривда не трапиться праведному, а безбожні наповняться лихом.
- 22 Уста брехливі огида у Господа, а чинячі правду Його уподоба.
- 23 Приховує мудра людина знання, а серце безумних глупоту викликає.
- 24 Роботяща рука пануватиме, а лінива даниною стане.
- 25 Туга на серці людини чавить її, добре ж слово її веселить.
- 26 Праведний вивідає свою путь, а дорога безбожних зведе їх самих.
- 27 Не буде ледачий пекти свого полову, а людина трудяща набуде маєток цінний.
- 28 В путі праведности є життя, і на стежці її нема смерті.

РОЗДІЛ: 13

- С**ин мудрий приймає картання від батька, а насмішник докору не слухає.
- 2 З плоду уст чоловік споживає добро, а жадоба зрадливих насильство.
- 3 Хто уста свої стереже, той душу свою береже, а хто губи свої розпускає, на того погибіль.
- 4 Пожадає душа лінюха, та даремно, душа ж роботящих насититься.
- 5 Ненавидить праведний слово брехливе, безбожний же чинить лихе, і себе засоромлює.
- 6 Праведність оберігає невинного на дорозі його, а безбожність погублює грішника.
- 7 Дехто вдає багача, хоч нічого не має, а дехто вдає бідака, хоч маєток великий у нього.
- 8 Викуп за душу людини багатство її, а вбогий й докору не чує.
- 9 Світло праведних весело світить, а світильник безбожних погасне.
- 10 Тільки сварка пихою зчиняється, а мудрість із тими, хто радиться.
- 11 Багатство, заскоро здобуте, поменшується, хто ж збирає помалу примножує.
- 12 Задовга надія недуга для серця, а бажання, що сповнюється, це дерево життя.
- 13 Хто погорджує словом Господнім, той шкодить собі, хто ж страх має до заповіді, тому надолужиться.
- 14 Наука премудрого криниця життя, щоб віддалитися від пасток смерті.
- 15 Добрий розум приносить приємність, а дорога зрадливих погуба для них.
- 16 Кожен розумний за мудрістю робить, а безумний глупоту показує.
- 17 Безбожний посол у нещастя впаде, а вірний посол немов лік.
- 18 Хто ламає поуку убозтво та ганьба тому, а хто береже осторогу шанований він.
- 19 Виконане побажання приємне душі, а вступитись від зла то огида безумним.
- 20 Хто з мудрими ходить, той мудрим стає, а хто товаришує з безумним, той лиха набуде.
- 21 Грішників зло доганяє, а праведним Бог надолужить добром.
- 22 Добрий лишає спадок і онукам, маєток же грішника схований буде для праведного.
- 23 Убогому буде багато поживи і з поля невинного, та деякі гинуть з безправ'я.
- 24 Хто стримує різку свою, той ненавидить сина свого, хто ж кохає його, той шукає для нього картання.
- 25 Праведний їсть, скільки схоче душа, живіт же безбожників завсіди брак відчуває.

РОЗДІЛ: 14

Мудра жінка будує свій дім, а безумна своєю рукою руйнує його.

- ² Хто ходить в простоті своїй, боїться той Господа, а в кого дороги криві, той погорджує Ним.
- ³ На устах безумця галузка пихи, а губи премудрих їх стережуть.
- ⁴ Де немає биків, там ясла порожні, а щедрість врожаю у силі вола.
- ⁵ Свідок правдивий не лже, а свідок брехливий говорить неправду.
- ⁶ Насмішник шукає премудрости, та надаремно, пізнання легке для розумного.
- ⁷ Ходи здалека від людини безумної, і від того, в кого мудрих уст ти не бачив.
- ⁸ Мудрість розумного то розуміння дороги своєї, а глупота дурних то омана.
- ⁹ Нерозумні сміються з гріха, а між праведними уподобання.
- ¹⁰ Серце знає гіркоту своєї душі, і в радість його не втручається інший.
- ¹¹ Буде вигублений дім безбожних, а намет безневинних розквітне.
- ¹² Буває, дорога людині здається простою, та кінець її стежка до смерти.
- ¹³ Також іноді і від сміху болить серце, і закінчення радості смуток.
- ¹⁴ Хто підступного серця, насититься той із доріг своїх, а добра людина із чинів своїх.
- ¹⁵ Вірить безглуздий в кожнісіньке слово, а мудрий зважає на кроки свої.
- ¹⁶ Мудрий боїться й від злого вступає, нерозумний же гнівається та сміливий.
- ¹⁷ Скорий на гнів учиняє глупоту, а людина лукава зненавиджена.
- ¹⁸ Нерозумні глупоту впадковують, а мудрі знанням коронуються.
- ¹⁹ Поклоняться злі перед добрими, а безбожники при брамах праведного.
- ²⁰ Убогий зненавиджений навіть ближнім своїм, а в багатого друзі численні.
- ²¹ Хто погорджує ближнім своїм, той грішить, а ласкавий до вбогих блаженний.
- ²² Чи ж не блудять, хто оре лихе? А милість та правда для тих, хто оре добро.
- ²³ Кожна праця приносить достаток, але праця уст в недостаток веде.
- ²⁴ Корона премудрих їхня мудрість, а вінець нерозумних глупота.
- ²⁵ Свідок правдивий визволює душі, а свідок обманливий брехні торочить.
- ²⁶ У Господньому страхові сильна надія, і Він пристановище дітям Своїм.
- ²⁷ Страх Господній криниця життя, щоб віддалятися від пасток смерти.
- ²⁸ У численності люду величність царя, а в браку народу погибіль володаря.
- ²⁹ Терпеливий у гніві багаторозумний, а гнівливий вчиняє глупоту.
- ³⁰ Лагідне серце життя то для тіла, а заздрість гнилизна костей.
- ³¹ Хто тисне нужденного, той ображає свого Творця, а хто милостивий до вбогого, той поважає Його.
- ³² Безбожний у зло своє падає, а праведний повний надії й при смерті своїй.
- ³³ Мудрість має спочинок у серці розумного, а що в нутрі безумних, те виявиться.
- ³⁴ Праведність люд підіймає, а беззаконня то сором народів.
- ³⁵ Ласка царева рабові розумному, гнів же його проти того, хто соромить його.

РОЗДІЛ: 15

Лагідна відповідь гнів відвертає, а слово вразливе гнів підіймає.

- ² Язык мудрих то добре знання, а уста нерозумних глупоту висловлюють.
- ³ Очі Господні на кожному місці, позирають на злих та на добрих.
- ⁴ Язык лагідний то дерево життя, а лукавство його заламання на дусі.
- ⁵ Зневажає безумний напучення батькове, а хто береже осторогу, стає розумніший.
- ⁶ Дім праведного скарб великий, а в плоді безбожного безлад.
- ⁷ Уста мудрих знання розсівають, а серце безглуздих не так.
- ⁸ Жертва безбожних огида для Господа, а молитва невинних Його уподоба.
- ⁹ Господеві огида дорога безбожного, а того, хто женеться за праведністю, Він кохає.
- ¹⁰ Люта кара на того, хто путь оставляє, а хто осторогу ненавидить, той умирає.
- ¹¹ Шеол й Аваддон перед Господом, тим більше серця синів людських!
- ¹² Насмішник не любить картання собі, він до мудрих не піде.
- ¹³ Радісне серце лице веселить, а при смутку сердечному дух приголомшений.
- ¹⁴ Серце розумне шукає знання, а уста безумних глупоту пасуть.
- ¹⁵ Нужденному всі дні лихі, кому ж добре на серці, у того гостина постійно.
- ¹⁶ Ліпше мале у Господньому страху, ані ж скарб великий, та тривога при тому.
- ¹⁷ Ліпша пожива яринна, і при тому любов, аніж тучний віл, та ненависть при тому.
- ¹⁸ Гнівлива людина роздражнює сварку, терпелива ж у гніві успокоює заколот.
- ¹⁹ Дорога лінивого то терновиння, а путь щирих дорога гладка.
- ²⁰ Мудрий син тішить батька свого, а людина безумна погорджує матір'ю своєю.
- ²¹ Глупота то радість для нерозумного, а людина розумна дорогою простою ходить.
- ²² Ламаються задуми з браку поради, при численності ж радників сповняться.
- ²³ Радість людині у відповіді його уст, а слово на часі своєму яке воно добре!
- ²⁴ Путь життя для премудрого угору, щоб віддалюватись від шеолу внизу.
- ²⁵ Дім пишних руйнує Господь, але ставить межу для вдови.
- ²⁶ Думки злого огида для Господа, але чисті для Нього приємні слова.
- ²⁷ Зажерливий робить нещасним свій дім, хто ж дарунки ненавидить, той буде жити.
- ²⁸ Серце праведного розмірковує про відповідь, а уста безбожних вибризкують зло.
- ²⁹ Далекий Господь від безбожних, але справедливих молитву Він чує.
- ³⁰ Світло очей тішить серце, добра звістка підкріплює кості.
- ³¹ Ухо, що навчання життя вислуховує, буде перебувати між мудрими.
- ³² Хто напучування не приймає, той не дбає про душу свою, а хто слухається остороги, здобуде той розум.
- ³³ Страх Господній навчання премудрости, а перед славою скромність іде.

РОЗДІЛ: 16

Заміри серця належать людині, та від Господа відповідь языка.

- ² Всі дороги людини чисті в очах її, та зважає душі Господь.
- ³ Поклади свої чини на Господа, і будуть поставлені міцно думки твої.
- ⁴ Все Господь учинив ради цілей Своїх, і безбожного на днину зла.
- ⁵ Огида для Господа всякий бундючний, ручуся: не буде такий без вини!
- ⁶ Провина викуплюється через милість та правду, і страх Господній відводить від

злого.

- 7** Як дороги людини Господь уподобає, то й її ворогів Він замирює з нею.
- 8** Ліпше мале справедливе, аніж великі прибутки з безправ'я.
- 9** Розум людини обдумує путь її, але кроки її наставляє Господь.
- 10** Вирішальне слово в царя на губах, тому в суді уста його не спроневіряться.
- 11** Вага й шальки правдиві від Господа, все каміння вагове в торбинці то діло Його.
- 12** Чинити безбожне огида царям, бо трон зміцнюється справедливістю.
- 13** Уподоба царям губи праведности, і він любить того, хто правдиве говорить.
- 14** Гнів царя вісник смерти, та мудра людина злагіднить його.
- 15** У світлі царського обличчя життя, а його уподоба мов хмара дощева весною.
- 16** Набування премудрости як же це ліпше від золота, набування ж розуму добірніше від срібла!
- 17** Путь справедливих ухиляться від зла; хто дорогу свою береже, той душу свою охоронює.
- 18** Перед загибیلлю гордість буває, а перед упадком бундючність.
- 19** Ліпше бути покірливим із лагідними, ніж здобич ділити з бундючними.
- 20** Хто вважає на слово, той знайде добро, хто ж надію складає на Господа буде блаженний.
- 21** Мудросердого кличуть розумний, а солодоц уст прибавляє науки.
- 22** Розум джерело життя власникові його, а картання безумних глупота.
- 23** Серце мудрого чинить розумними уста його, і на уста його прибавляє навчання.
- 24** Приємні слова щільниковий то мед, солодкий душі й лік на кості.
- 25** Буває, дорога людині здається простою, та кінець її стежка до смерти.
- 26** Людина трудяща працює для себе, бо до того примушує рот її.
- 27** Нікчемна людина копає лихе, а на устах її як палючий огонь.
- 28** Лукава людина сварки розсіває, а обмовник розділює друзів.
- 29** Насильник підмовлює друга свого, і провадить його по недобрій дорозі.
- 30** Хто прижмурює очі свої, той крутійства видумує, хто губами знаки подає, той виконує зло.
- 31** Сивизна то пишна корона, знаходять її на дорозі праведности.
- 32** Ліпший від силача, хто не скорий до гніву, хто ж панує над собою самим, ліпший від завойовника міста.
- 33** За пазуху жереб вкладається, та весь його вирок від Господа.

РОЗДІЛ: 17

- Л**іпший черствий кусок зо спокоєм, ніж дім, повний учти м'ясної зо сваркою.
- 2** Раб розумний панує над сином безпутнім, і серед братів він поділить спадок.
 - 3** Для срібла топильна посудина, а горно для золота, Господь же серця випробовує.
 - 4** Лиходій слухається уст безбожних, слухає неправдомов язика лиходійного.
 - 5** Хто сміється з убогого, той ображає свого Творця, хто радіє з нещастя, не буде такий без вини.
 - 6** Корона для старших онуки, а пишнота дітей їхні батьки.
 - 7** Не пристойна безумному мова поважна, а тим більше шляхетному мова брехлива.

- ⁸ Хабар в очах його власника самоцвіт: до всього, до чого повернеться, буде щастити йому.
- ⁹ Хто шукає любови провину ховає, хто ж про неї повторює, розгонює друзів.
- ¹⁰ На розумного більше впливає одне остереження, як на глупака сто ударів.
- ¹¹ Злий шукає лише неслухняности, та вісник жорстокий на нього пошлеться.
- ¹² Ліпше спіткати обездітнену ведмедицю, що кидається на людину, аніж нерозумного в глупоті його.
- ¹³ Хто відплачує злом за добро, не відступить лихе з його дому.
- ¹⁴ Почин сварки то прорив води, тому перед вибухом сварки покинь ти її!
- ¹⁵ Хто оправдує несправедливого, і хто засуджує праведного, обидва вони Господеві огидні.
- ¹⁶ Нащо ті гроші в руці нерозумного, щоб мудрість купити, як мозку нема?
- ¹⁷ Правдивий друг любить за всякого часу, в недолі ж він робиться братом.
- ¹⁸ Людина, позбавлена розуму, ручиться, поруку дає за друга свого.
- ¹⁹ Хто сварку кохає, той любить гріх; хто ж підвищує уста свої, той шукає нещастя.
- ²⁰ Людина лукавого серця не знайде добра, хто ж лукавить своїм язиком, упаде в зло.
- ²¹ Хто родить безумного, родить на смуток собі, і не потішиться батько безглузлого.
- ²² Серце радісне добре лікує, а пригноблений дух сушить кості.
- ²³ Безбожний таємно бере хабара, щоб зігнути путі правосуддя.
- ²⁴ З обличчям розумного мудрість, а очі глупця аж на кінці землі.
- ²⁵ Нерозумний син смуток для батька, для своєї ж родительки гіркість.
- ²⁶ Не добре карати справедливого, бити шляхетних за щирість!
- ²⁷ Хто слова свої стримує, той знає пізнання, і холоднокровний розумна людина.
- ²⁸ І глупак, як мовчить, уважається мудрим, а як уста свої закриває розумним.

РОЗДІЛ: 18

- П**римхливий шукає сваволі, стає проти всього розумного.
- ² Нерозумний не хоче навчатися, а тільки свій ум показати.
- ³ З приходом безбожного й ганьба приходить, а з легковаженням сором.
- ⁴ Слова уст людини глибока вода, джерело премудрости бризкотливий потік.
- ⁵ Не добре вважати на обличчя безбожного, щоб праведного повалити на суді.
- ⁶ Уста нерозумного тягнуть до сварки, а слова його кличуть бійки.
- ⁷ Язик нерозумного загибіль для нього, а уста його то тенета на душу його.
- ⁸ Слова обмовника мов ті присмаки, і вони сходять у нутро утроби.
- ⁹ Теж недбалий у праці своїй то брат марнотратнику.
- ¹⁰ Господнє Ім'я сильна башта: до неї втече справедливий і буде безпечний.
- ¹¹ Маєток багатому місто твердинне його, і немов міцний мур ув уяві його.
- ¹² Перед загибеллю серце людини високо несеться, перед славою ж скромність.
- ¹³ Хто відповідає на слово, ще поки почув, то глупота та сором йому!
- ¹⁴ Дух дійсного мужа виносить терпіння своє, а духа прибитого хто піднесе?
- ¹⁵ Серце розумне знання набуває, і вухо премудрих шукає знання.

- ¹⁶ Дарунок людини виводить із утиску, і провадить її до великих людей.
- ¹⁷ Перший у сварці своїй уважає себе справедливим, але прийде противник його та й дослідить його.
- ¹⁸ Жереб перериває сварки, та відділює сильних один від одного.
- ¹⁹ Розлючений брат протиставиться більше за місто твердинне, а сварки, немов засуви замку.
- ²⁰ Із плоду уст людини насичується її шлунок, вона насичується плодом уст своїх.
- ²¹ Смерть та життя у владі язика, хто ж кохає його, його плід поїдає.
- ²² Хто жінку чеснотну знайшов, знайшов той добро, і милість отримав від Господа.
- ²³ Убогий говорить благально, багатий же відповідає зухвало.
- ²⁴ Є товариші на розбиття, та є й приятель, більше від брата прив'язаний.

РОЗДІЛ: 19

Ліпший убогий, що ходить в своїй неповинності, ніж лукавий устами та нерозумний.

- ² Теж не добра душа без знання, а хто наглить ногами, спіткнеться.
- ³ Глупота людини дорогу її викривляє, і на Господа гнівається її серце.
- ⁴ Маєток примножує друзів численних, а від бідака відпадає й товариш його...
- ⁵ Свідок брехливий не буде без кари, а хто брехні говорить, не буде врятований.
- ⁶ Багато-хто годять тому, хто гостинці дає, і кожен товариш людині, яка не скупиться на дари.
- ⁷ Бідаря ненавидять всі браття його, а тимбільш його приятелі відпадають від нього; а коли за словами поради женеться, нема їх!
- ⁸ Хто ума набуває, кохає той душу свою, а хто розум стереже, той знаходить добро.
- ⁹ Свідок брехливий не буде без кари, хто ж неправду говорить, загине.
- ¹⁰ Не лицює пишнота безумному, тим більше рабові панувати над зверхником.
- ¹¹ Розум людини припинює гнів її, а величність її перейти над провинною.
- ¹² Гнів царя немов рик левчука, а ласкавість його як роса на траву.
- ¹³ Син безумний погибіль для батька свого, а жінка сварлива як ринва, що з неї вода тече завжди.
- ¹⁴ Хата й маєток спадщина батьків, а жінка розумна від Господа.
- ¹⁵ Лінощі сон накидають, і лінива душа голодує.
- ¹⁶ Хто заповідь охороняє, той душу свою стереже; хто дороги свої легковажить, помре.
- ¹⁷ Хто милостивий до вбогого, той позичає для Господа, і чин його Він надолужить йому.
- ¹⁸ Картай свого сина, коли є надія навчити, та забити його не піднось свою душу.
- ¹⁹ Людина великого гніву хай кару несе, бо якщо ти врятуєш її, то вчиниш ще гірше.
- ²⁰ Слухай ради й картання приймай, щоб мудрим ти став при своєму кінці.
- ²¹ У серці людини багато думок, але виповниться тільки задум Господній.
- ²² Здобуток людині то милість її, але ліпший бідар за людину брехливу.
- ²³ Страх Господній веде до життя, і хто його має, той ситим ночує, і зло не досягне його.
- ²⁴ У миску стромляє лінох свою руку, до уст же своїх не підійме її.

- ²⁵ Як битимеш нерозважного, то помудріє й немудрий, а будеш розумного остерігати, то він зрозуміє поуку.
- ²⁶ Хто батька грабує, хто матір жене? Це син, що застиджує та осоромлює,
- ²⁷ перестань же, мій сину, навчатися від нерозумних, щоб відступитися від слів знання!
- ²⁸ Свідок нікчемний висміює суд, а уста безбожних вибризкують кривду.
- ²⁹ На насмішників кари готові постійно, і вдари на спину безумним.

РОЗДІЛ: 20

Вино то насмішник, напій п'яний галасун, і кожен, хто блудить у ньому, немудрий.

- ² Страх царя як рик лева; хто до гніву доводить його, проти свого життя прогрішає.
- ³ Слава людині, що гнів покидає, а кожен глупак вибухає.
- ⁴ Лінивий не оре із осені, а захоче в жнива і нічого нема.
- ⁵ Рада в серці людини глибока вода, і розумна людина її повичерпує.
- ⁶ Багато людей себе звуть милосердними, та вірну людину хто знайде?
- ⁷ У своїй неповинності праведний ходить, блаженні по ньому сини його!
- ⁸ Цар сидить на суддевім престолі, всяке зло розганяє своїми очима.
- ⁹ Хто скаже: Очистив я серце своє, очистився я від свого гріха?
- ¹⁰ Вага неоднакова, неоднакова міра, обоє вони то огида для Господа.
- ¹¹ Навіть юнак буде пізнаний з чинів своїх, чи чин його чистий й чи простий.
- ¹² Ухо, що слухає, й око, що бачить, Господь учинив їх обоє.
- ¹³ Не кохайся в спанні, щоб не збідніти; розплющ свої очі та хлібом наситься!
- ¹⁴ Зле, зле! каже той, хто купує, а як піде собі, тоді хвалиться купном.
- ¹⁵ Є золото й перел багато, та розумні уста найцінніший то посуд.
- ¹⁶ Візьми його одіж, бо він поручивсь за чужого, і за чужинку візьми його застав.
- ¹⁷ Хліб з неправди солодкий людині, та піском потім будуть наповнені уста її.
- ¹⁸ Тримаються заміри радою, і війну провадь мудрими радами.
- ¹⁹ Виявляє обмовник таємне, а ти не втручайся до того, легко хто розтулює уста свої.
- ²⁰ Хто кляне свого батька та матір свою, погасне світильник йому серед темряви!
- ²¹ Спадок спочатку заскоро набутий, не буде кінець його поблагословлений!
- ²² Не кажи: Надолужу я зло! май надію на Господа, і Він допоможе тобі.
- ²³ Вага неоднакова то огида для Господа, а оманливі шальки не добрі.
- ²⁴ Від Господа кроки людини, а людина як вона зрозуміє дорогу свою?
- ²⁵ Тенета людині казати святе нерозважно, а згодом свої обітниці досліджувати.
- ²⁶ Мудрий цар розпорошить безбожних, і зверне на них своє коло для мук.
- ²⁷ Дух людини світильник Господній, що все нутро обшукує.
- ²⁸ Милість та правда царя стережуть, і трона свого він підтримує милістю.
- ²⁹ Окраса юнацтва їхня сила, а пишність старих сивина.
- ³⁰ Синяки від побоїв то масть лікувальна на злого, та вдари нутру живота.

РОЗДІЛ: 21

Водні потоки цареве це серце в Господній руці: куди тільки захоче, його Він скеровує.

² Всяка дорога людини пряма в її очах, та керує серцями Господь.

³ Справедливість та правду чинити для Господа це добірніше за жертву.

⁴ Муж гордого ока та серця надутого несправедливий, а світильник безбожних це гріх.

⁵ Думки пильного лиш на достаток ведуть, а всякий квапливий на збиток.

⁶ Набування майна язиком неправдивим це скороминуца марнота шукаючих смерти.

⁷ Насильство безбожних прямує на них, бо права чинити не хочуть.

⁸ Дорога злочинця крута, а чистий прямий його чин.

⁹ Ліпше жити в куті на даху, ніж з сварливою жінкою в спільному домі.

¹⁰ Лихого жадає душа нечестивого, і в очах його ближній його не отримає милости.

¹¹ Як карають глумливця мудріє безумний, а як мудрого вчать, знання набуває.

¹² До дому свого приглядається праведний, а безбожний доводить до зла.

¹³ Хто вухо своє затикає від зойку убогого, то й він буде кликати, та не отримає відповіді.

¹⁴ Таємний дарунок погашує гнів, а неявний гостинець лють сильну.

¹⁵ Радість праведному правосуддя чинити, а злочинцеві страх.

¹⁶ Людина, що зблуджує від путі розуму, у зборі померлих спочине.

¹⁷ Хто любить веселощі, той немаючий, хто любить вино та оливу, той не збагатіє.

¹⁸ Безбожний то викуп за праведного, а лукавий за щирого.

¹⁹ Ліпше сидіти в пустинній країні, ніж з сварливою та сердитою жінкою.

²⁰ Скарб цінний та олива в мешканні премудрого, та нищить безумна людина його.

²¹ Хто женеться за праведністю та за милістю, той знаходить життя, справедливість та славу.

²² До міста хоробрих увійде премудрий, і твердиню надії його поруйнує.

²³ Хто стереже свої уста й свого язика, той душу свою зберігає від лиха.

²⁴ Надутий пихою насмішник ім'я йому, він робить усе із бундючним зухвальством.

²⁵ Пожадання лінивого вб'є його, бо руки його відмовляють робити,

²⁶ він кожного дня пожадливо жадає, а справедливий дає та не жалує.

²⁷ Жертва безбожних огида, а надто тоді, як за діло безчесне приноситься.

²⁸ Свідок брехливий загине, а людина, що слухає Боже, говоритиме завжди.

²⁹ Безбожна людина жорстока обличчям своїм, а невинний зміцняє дорогу свою.

³⁰ Нема мудрости, ані розуму, ані ради насупроти Господа.

³¹ Приготовлений кінь на день бою, але перемога від Господа!

РОЗДІЛ: 22

Ліпше добре ім'я за багатство велике, і ліпша милість за срібло та золото.

² Багатий та вбогий стрічаються, Господь їх обох створив.

³ Мудрий бачить лихе і ховається, а безумні йдуть і караються.

⁴ Заплата покори і страху Господнього, це багатство, і слава, й життя.

⁵ Тернина й пастки на дорозі лукавого, а хто стереже свою душу, відійде далеко від

них.

- ⁶ Привчай юнака до дороги його, і він, як постаріється, не уступиться з неї.
- ⁷ Багатий панує над бідними, а боржник раб позичальника.
- ⁸ Хто сіє кривду, той жатиме лихо, а бич гніву його покінчиться.
- ⁹ Хто доброго ока, той поблагословлений буде, бо дає він убогому з хліба свого.
- ¹⁰ Глумливого вижени, й вийде з ним сварка, і суперечка та ганьба припиняться.
- ¹¹ Хто чистість серця кохає, той має хороше на устах, і другом йому буде цар.
- ¹² Очі Господа оберігають знання, а лукаві слова Він відкине.
- ¹³ Лінивий говорить: На вулиці лев, серед майдану я буду забитий!
- ¹⁴ Уста коханки яма глибока: на кого Господь має гнів, той впадає туди.
- ¹⁵ До юнакового серця глупота прив'язана, та різка картання віддалить від нього її.
- ¹⁶ Хто тисне убогого, щоб собі збагатитись, і хто багачеві дає, той певно збідніє.
- ¹⁷ Нахили своє вухо, і послухай слів мудрих, і серце зверни до мого знання,
- ¹⁸ бо гарне воно, коли будеш ти їх у своєму нутрі стерегти, хай стануть на устах твоїх вони разом!
- ¹⁹ Щоб надія твоя була в Господі, я й сьогодні навчаю тебе.
- ²⁰ Хіба ж не писав тобі тричі з порадами та із знанням,
- ²¹ щоб тобі завітати правду, правдиві слова, щоб ти істину міг відповісти тому, хто тебе запитає.
- ²² Не грабуй неможливого, бо він неможливий, і не тисни убогого в брамі,
- ²³ бо Господь за їхню справу судитиметься, і грабіжникам їхнім ограбує Він душу.
- ²⁴ Не дружись із чоловіком гнівливим, і не ходи із людиною лютою,
- ²⁵ щоб доріг її ти не навчився, і тенета не взяв для своєї душі.
- ²⁶ Не будь серед тих, хто поруку дає, серед тих, хто поручується за борги:
- ²⁷ коли ти не матимеш чим заплатити, нащо візьмуть з-під тебе постелю твою?
- ²⁸ Не пересувай вікової границі, яку встановили батьки твої.
- ²⁹ Ти бачив людину, моторну в занятті своїм? Вона перед царями спокійно стоятиме, та не встоїть вона перед простими.

РОЗДІЛ: 23

- К**оли сядеш хліб їсти з володарем, то пильно вважай, що перед тобою,
- ² і поклади собі в горло ножа, якщо ти ненажера:
- ³ не жадай його ласощів, бо вони хліб обманливий!
- ⁴ Не мордуйся, щоб мати багатство, відступися від думки своєї про це,
- ⁵ свої очі ти звернеш на нього, й нема вже його: бо конче змайструє воно собі крила, і полетить, мов орел той, до неба...
- ⁶ Не їж хліба в злоокого, і не пожадай лакоминок його,
- ⁷ бо як у душі своїй він обраховує, такий є. Він скаже тобі: Їж та пий! але серце його не з тобою,
- ⁸ той кавалок, якого ти з'їв, із себе викинеш, і свої гарні слова надаремно потратиш!
- ⁹ Не кажи до ушей нерозумному, бо погордить він мудрістю слів твоїх.
- ¹⁰ Не пересувай вікової границі, і не входи на сирітські поля,
- ¹¹ бо їхній Визволитель міцний, Він за справу їхню буде судитись з тобою!

- 12 Своє серце зверни до навчання, а уші свої до розумних речей.
- 13 Не стримуй напучування юнака, коли різкою виб'єш його, не помре:
- 14 ти різкою виб'єш його, і душу його від шеолу врятуєш.
- 15 Мій сину, якщо твоє серце змудріло, то буде радіти також моє серце,
- 16 і нутро моє буде тішитись, коли уста твої говоритимуть слушне.
- 17 Нехай серце твоє не завидує грішним, і повсякчас пильнуй тільки страху Господнього,
- 18 бо існує майбутнє, і надія твоя не загине.
- 19 Послухай, мій сину, та й помудрій, і нехай твоє серце ступає дорогою рівною.
- 20 Не будь поміж тими, що жлуктять вино, поміж тими, що м'ясо собі пожирають,
- 21 бо п'яниця й жерун збідніють, а сонливий одягне лахміття.
- 22 Слухай батька свого, він тебе породив, і не гордуй, як постаріла мати твоя.
- 23 Купи собі й не продавай правду, мудрість, і картання та розум.
- 24 Буде вельми радіти батько праведного, і родитель премудрого втішиться ним.
- 25 Хай радіє твій батько та мати твоя, хай потішиться та, що тебе породила.
- 26 Дай мені, сину мій, своє серце, і очі твої хай кохають дороги мої.
- 27 Бо блудниця то яма глибока, а криниця тісна чужа жінка.
- 28 І вона, мов грабіжник, чатує, і примножує зрадників поміж людьми.
- 29 В кого ой, в кого ай, в кого сварки, в кого клопіт, в кого рани даремні, в кого очі червоні?
- 30 У тих, хто запізнюється над вином, у тих, хто приходить попробувати вина змішаного.
- 31 Не дивись на вино, як воно рум'яніє, як виблискує в келіху й рівненько ллється,
- 32 кінець його буде кусати, як гад, і вжалить, немов та гадюка,
- 33 пантруватимуть очі твої на чужі жінки, і серце твоє говоритиме дуροщі...
- 34 І ти будеш, як той, хто лежить у середині моря, й як той, хто лежить на щогловім верху.
- 35 І скажеш: Побили мене, та мені не боліло, мене штурхали, я ж не почув, коли я прокинувся, шукатиму далі того ж...

РОЗДІЛ: 24

- Н**е завидуй злим людям, не бажай бути з ними,
- 2 бо їхнє серце говорить про здиство, а уста їхні мовлять про зло.
- 3 Дім будується мудрістю, і розумом ставиться міцно.
- 4 А через пізнання кімнати наповнюються усіляким маєтком цінним та приємним.
- 5 Мудрий сильніший від сильного, а людина розумна від повносилоого.
- 6 Тому то провадь війну мудрими радами, бо спасіння в численності радників.
- 7 Для безумного мудрість занадто висока, своїх уст не розкриє при брамі.
- 8 Хто чинити лихе заміряє, того звуть лукавим.
- 9 Замір глупоти то гріх, а насмішник огида людині.
- 10 Якщо ти в день недолі знесилився, то мала твоя сила.
- 11 Рятуй узятих на смерть, також тих, хто на страчення хилиться, хіба не підтримаєш їх?

- 12** Якщо скажеш: Цього ми не знали! чи ж Той, хто серця випробовує, знати не буде?
Він Сторож твоєї душі, і він знає про це, і поверне людині за чином її.
- 13** Їж, сину мій, мед, бо він добрий, а мед щільниковий солодкий він на піднебінні твоїм,
- 14** отак мудрість пізнай для своєї душі: якщо знайдеш її, то ти маєш майбутність, і надія твоя не понищиться!
- 15** Не чатуй на помешкання праведного, ти безбожнику, не ограблюй мешкання його,
- 16** бо праведний сім раз впаде та зведеться, а безбожний в погибіль впаде!
- 17** Не тішся, як ворог твій падає, а коли він спіткнеться, хай серце твоє не радіє,
- 18** щоб Господь не побачив, і це не було в Його очах лихим, і щоб Він не звернув Свого гніву від нього на тебе!
- 19** Не пались на злочинців, не заздри безбожним,
- 20** бо злomu не буде майбутности, світильник безбожних погасне.
- 21** Бійся, сину мій, Господа та царя, не водися з непевними,
- 22** бо погибіль їхня нагло постане, а біду від обох тих хто знає?
- 23** І оце ось походить від мудрих: Звертати увагу в суді на обличчя не добре.
- 24** Хто буде казати безбожному: Праведний ти! того проклинатимуть люди, і гніватись будуть на того народи.
- 25** А тим, хто картає його, буде миле оце, і прийде на них благословення добра!
- 26** Мов у губи цілує, хто відповідає правдиве.
- 27** Приготуй свою працю надворі, й оброби собі поле, а потім збудуєш свій дім.
- 28** Не будь ложним свідком на свого ближнього, і не підговорюй устами своїми.
- 29** Не кажи: Як зробив він мені, так зроблю я йому, верну людині за чином її!
- 30** Я проходив край поля людини лінивої, та край виноградника недоумкуватого,
- 31** і ось все воно позаростало терням, будьяками покрита поверхня його, камінний же мур його був поруйнований...
- 32** І бачив я те, і увагу звернув, і взяв я поуку собі:
- 33** Ще трохи поспати, подрімати ще трохи, руки трохи зложити, щоб полежати,
- 34** і приходить, немов мандрівник, неможливість твоя, і нужда твоя, як озброєний муж!...

РОЗДІЛ: 25

- 1** оце Соломонові приповісті, що зібрали люди Єзекії, Юдиного царя.
- 2** Слава Божа щоб справу сховати, а слава царів щоб розвідати справу.
- 3** Небо високістю, і земля глибиною, і серце царів недослідимі.
- 4** Як відкинути жужель від срібла, то золотареві виходить посудина,
- 5** коли віддалити безбожного з-перед обличчя царевого, то справедливістю міцно поставиться трон його.
- 6** Перед царем не пишайся, а на місці великих не стій,
- 7** бо ліпше, як скажуть тобі: Ходи вище сюди! аніж тебе знизити перед шляхетним, що бачили очі твої.
- 8** Не спішися ставати до позову, бо що будеш робити в кінці його, як тебе засоромить твій ближній?

- ⁹ Судися за сварку свою з своїм ближнім, але не виявляй таємниці іншого,
¹⁰ щоб тебе не образив, хто слухати буде, і щоб не вернулась на тебе обмова твоя.
¹¹ Золоті яблука на срібній тарелі це слово, проказане часу свого.
¹² Золотая сережка й оздоба зо щирого золота це мудрий картач для уважного уха.
¹³ Немов снігова прохолода в день жнив посол вірний для тих, хто його посилає, і він душу пана свого оживляє.
¹⁴ Хмари та вітер, а немає дощу це людина, що чваниться даром, та його не дає.
¹⁵ Володар зм'якшується терпеливістю, а м'якенький язик ломить кістку.
¹⁶ Якщо мед ти знайшов, то спожий, скільки досить тобі, щоб ним не пересититися та не звернути.
¹⁷ Здержуй ногу свою від дому твого товариша, щоб тобою він не переситивсь, і не зненавидів тебе.
¹⁸ Молот, і меч, і гостра стріла, людина, що говорить на ближнього свого, як свідок брехливий.
¹⁹ Гнилий зуб та кульгава нога це надія на зрадливого радника в день твого утиску.
²⁰ Що здіймати одягу холодного дня, що лити оцет на соду, це співати пісні серцю засмученому.
²¹ Якщо голодує твій ворог нагодуй його хлібом, а як спрагнений він водою напій ти його,
²² бо цим пригортаєш ти жар на його голову, і Господь надолужить тобі!
²³ Вітер північний народжує дощ, а таємний язик сердите обличчя.
²⁴ Ліпше жити в куті на даху, ніж з сварливою жінкою в спільному домі.
²⁵ Добра звістка з далекого краю це холодна водиця на спрагнену душу.
²⁶ Джерело скаламучене чи зіпсутий потік це праведний, що схиляється перед безбожним.
²⁷ Їсти меду багато не добре, так досліджувати власну славу неслава.
²⁸ Людина, що стриму немає для духу свого, це зруйноване місто без муру.

РОЗДІЛ: 26

Як літом той сніг, і як дощ у жнива, так не лицює глупцеві пошана.

- ² Як пташка літає, як ластівка лине, так невинне прокляття не сповниться.
³ Батіг на коня, оброть на осла, а різка на спину глупців.
⁴ Нерозумному відповіді не давай за нерозум його, щоб і ти не став рівний йому.
⁵ Нерозумному відповідь дай за безумством його, щоб він в очах своїх не став мудрим.
⁶ Хто через глупця посилає слова, той ноги собі обтинає, отруту він п'є.
⁷ Як волочаться ноги в кульгавого, так у безумних устах приповідка.
⁸ Як прив'язувати камінь кошовний до праці, так глупцеві пошану давати.
⁹ Як терен, що влізе у руку, отак приповідка в устах нерозумного.
¹⁰ Як стрілець, що все ранить, так і той, хто наймає глупця, і наймає усяких прохожих.
¹¹ Як вертається пес до своєї блювотини, так глупоту свою повторяє глупак.
¹² Чи ти бачив людину, що мудра в очах своїх? Більша надія глупцеві, ніж їй.

- 13 Лінивий говорить: Лев на дорозі! Лев на майдані!
- 14 Двері обертаються на своєму чопі, а лінивий на ліжку своїм.
- 15 Свою руку лінивий стромляє до миски, та піднести до рота її йому тяжко.
- 16 Лінивий мудріший ув очах своїх за сімох, що відповідають розумно.
- 17 Пса за вуха хапає, хто, йдучи, устряває до сварки чужої.
- 18 Як той, хто вдає божевільного, кидає іскри, стріли та смерть,
- 19 так і людина, що обманює друга свого та каже: Таж це я жартую!...
- 20 З браку дров огонь гасне, а без пліткаря мовкне сварка.
- 21 Вугілля для жару, а дрова оговні, а людина сварлива щоб сварку розпалювати.
- 22 Слова обмовника мов ті присмаки, й у нутро живота вони сходять.
- 23 Як срібло з жужелицею, на горшкові накладене, так полум'яні уста, а серце лихе,
- 24 устами своїми маскується ворог, і ховає оману в своєму нутрі:
- 25 коли він говорить лагідно не вір ти йому, бо в серці його сім огид!
- 26 Як ненависть прикрита оманою, її зло відкривається в зборі.
- 27 Хто яму копає, той в неї впаде, а хто котить каміння на нього воно повертається.
- 28 Брехливий язик ненавидить своїх утискуваних, і уста гладенькі до згуби провадять.

РОЗДІЛ: 27

- Н**е вихвалюйся завтрішнім днем, бо не знаєш, що день той породить.
- 2 Нехай інший тебе вихваляє, а не уста твої, чужий, а не губи твої.
- 3 Каміння тягар, і пісок важка річ, та гнів нерозумного тяжчий від них від обох.
- 4 Лютість жорстокість, а гнів то затоплення, та хто перед заздрістю встоїть?
- 5 Ліпше відкрите картання, ніж таємна любов.
- 6 Побої коханого вірність показують, а в ненависника поцілунки численні.
- 7 Сита душа топче й мед щільниковий, а голодній душі все гірке то солодке.
- 8 Як птах, що гніздо своє кинув, так і людина, що з місця свого мандрує.
- 9 Олива й кадило потішують серце, і солодкий нам друг за душевну пораду.
- 10 Друга свого й друга батька свого не кидай, а в дім брата свого не приходь в день нещастя свого, ліпший сусіда близький за далекого брата!
- 11 Будь мудрий, мій сину, й потіш моє серце, і я матиму що відповісти, як мені докорятиме хто.
- 12 Мудрий бачить лихе і ховається, а безумні йдуть і караються.
- 13 Візьми його одіж, бо він поручивсь за чужого, і за чужинку заставу візьми.
- 14 Хто сильним голосом благословляє із раннього ранку свого товариша, за прокляття залічується це йому.
- 15 Ринва, постійно текуча слотливого дня та жінка сварлива однакове:
- 16 хто хоче сховати її той вітра ховає, чи оливу пахучу правиці своєї, що видасть себе.
- 17 Як гострить залізо залізо, так гострить людина лице свого друга.
- 18 Сторож фіговниці плоди її споживає, а хто пана свого стереже, той шанований.
- 19 Як лице до лица у воді, так серце людини до серця людини.
- 20 Шеол й Аваддон не наситяться, не наситяться й очі людини.

- ²¹ Що для срібла топильна посудина, і горно для золота, те для людини уста, які хвалять її.
- ²² Хоч нерозумного будеш товкти товкачем поміж зернами в ступі, не відійде від нього глупота його!
- ²³ Добре знай вигляд своєї отари, поклади своє серце на череди,
- ²⁴ бо багатство твоє не навіки, і чи корона твоя з роду в рід?
- ²⁵ Появилася зелень, і трава показаласть, і збирається сіно із гір,
- ²⁶ будуть вівці тобі на вбрання, і козли ціна поля,
- ²⁷ і молока твоїх кіз буде досить на їжу тобі, на їду твого дому, і на життя для служниць твоїх.

РОЗДІЛ: 28

Безбожні втікають, коли й не женуться за ними, а справедливий безпечний, немов той левчук.

- ² Коли край провиниться, то має багато володарів, коли ж є людина розумна й знаюча, то держиться довго.
- ³ Людина убога, що гнобить нужденних, це злива рвучка, що хліба по ній не буває.
- ⁴ Ті, хто Закон залишає, хвалять безбожних, а ті, хто Закон береже, на них буряться.
- ⁵ Люди лихі правосуддя не розуміють, а шукаючи Господа все розуміють.
- ⁶ Ліпше убогий, що ходить в своїй неповідності, ніж криводорогий, хоч він і багач.
- ⁷ Хто Закон береже, розумний той син, а хто водиться із гультьями, засоромлює батька свого.
- ⁸ Хто множить лихварським відсотком багатство своє, той для того громадить його, хто ласкавий для бідних.
- ⁹ Хто відхилює вухо своє, щоб не слухати Закону, то буде огидна й молитва того.
- ¹⁰ Хто простих доводить блудити дорогою зла, сам до ями своєї впаде, а невинні посядуть добро.
- ¹¹ Багата людина в очах своїх мудра, та розумний убогий розслідить її.
- ¹² Велика пишнота, як тішаться праведні, коли ж несправедливі зростають, то треба шукати людину.
- ¹³ Хто ховає провини свої, тому не ведеться, а хто признається та кидає їх, той буде помилуваний.
- ¹⁴ Блаженна людина, що завжди обачна, а хто ожорсточує серце своє, той впадає в лихе.
- ¹⁵ Лев ричучий й ведмідь ненажерливий це безбожний володар над людом убогим.
- ¹⁶ Володар, позбавлений розуму, тисне дошкульно, а ненависник зажерливості буде мати дні довгі.
- ¹⁷ Людина, обтяжена за душогубство, втікає до гробу, нехай її не підпирають!
- ¹⁸ Хто ходить невинний, той буде спасений, а криводорогий впаде на одній із доріг.
- ¹⁹ Хто землю свою обробляє, той насититься хлібом, а хто за марнотним женеться, насититься вбогістю.
- ²⁰ Вірна людина багата на благословення, а хто спішно збагачується, непокараним той не залишиться.
- ²¹ Увагу звертати на особу не добре, бо й за кус хліба людина згрішить.

- ²² Завидюща людина спішить до багатства, і не знає, що прийде на неї нужда.
- ²³ Хто напоумляє людину, той знаходить вкінці більшу ласку, ніж той, хто лестить язиком.
- ²⁴ Хто батька свого й свою матір грабує і каже: Це не гріх, той розбійнику друг.
- ²⁵ Захланний викликає сварку, хто ж має надію на Господа, буде насичений.
- ²⁶ Хто надію кладе на свій розум, то він нерозумний, а хто мудрістю ходить, той буде врятований.
- ²⁷ Хто дає немаючому, той недостатку не знатиме, хто ж свої очі ховає від нього, той зазнає багато проклять.
- ²⁸ Коли підіймаються люди безбожні, людина ховається, а як гинуть вони, то множаться праведні.

РОЗДІЛ: 29

- Ч**оловік остережуваний, та твердошій, буде зламаний нагло, і ліку не буде йому.
- ² Коли множаться праведні, радіє народ, як панує ж безбожний то стогне народ.
- ³ Людина, що мудрість кохає, потішує батька свого, а хто попасає блудниць, той губить маєток.
- ⁴ Цар утримує край правосуддям, а людина хабарна руйнує його.
- ⁵ Людина, що другові своєму підлещує, на стопах його пастку ставить.
- ⁶ У провині людини лихої знаходиться пастка, а справедливий радіє та тішиться.
- ⁷ Праведний знає про право вбогих, безбожний же не розуміє пізнання про це.
- ⁸ Люди глузливі підбурюють місто, а мудрі утишують гнів.
- ⁹ Мудра людина, що правується із нерозумним, то чи гнівається, чи сміється, спокою не знає.
- ¹⁰ Кровожерці ненавидять праведного, справедливі ж шукають спасти його душу.
- ¹¹ Глупак увесь свій гнів увиявляє, а мудрий назад його стримує.
- ¹² Володар, що слухає слова брехливого, безбожні всі слуги його!
- ¹³ Убогий й гнобитель стрічаються, їм обом Господь очі освітлює.
- ¹⁴ Як цар правдою судить убогих, стоятиме трон його завжди.
- ¹⁵ Різка й поука премудрість дають, а дитина, залишена тільки собі, засоромлює матір свою.
- ¹⁶ Як множаться несправедливі провини розмножується, але праведні бачитимуть їхній упадок.
- ¹⁷ Карай сина свого й він тебе заспокоїть, і приємності дасть для твоєї душі.
- ¹⁸ Без пророчих видінь люд розбещений, коли ж стереже він Закона блаженний.
- ¹⁹ Раб словами не буде покараний, хоч він розуміє, але не послухає.
- ²⁰ Чи бачив людину, квапливу в словах своїх? Більша надія глупцеві, ніж їй!
- ²¹ Хто розпещує змалку свого раба, то кінець його буде невдячний.
- ²² Гнівлива людина викликає сварку, а лютий вчиняє багато провин.
- ²³ Гордия людини її понижає, а чести набуває покірливий духом.
- ²⁴ Хто ділиться з злодієм, той ненавидить душу свою, він чує прокляття, та не виявляє.
- ²⁵ Страх перед людиною пастку дає, хто ж надію складає на Господа, буде

безпечний.

²⁶ Багато шукають для себе обличчя володаря, та від Господа суд для людини.

²⁷ Насильник огида для праведних, а простодорогий огида безбожному.

РОЗДІЛ: 30

Слова Агура, Якеєвого сина, массеянина: Слово мужчини: Трудився я, Боже, трудився я, Боже, і змучився я!

² Бо думаю, що немудріший за кожного я, і не маю я людського розуму,

³ і не навчився я мудрости, і не знаю пізнання святих...

⁴ Хто на небо ввійшов і зійшов? Хто у жмені свої зібрав вітер? Хто воду в одержу зв'язав? Хто поставив усі кінці землі? Яке ймення його, і яке ймення сина його, коли знаєш?

⁵ Кожне Боже слово очищене, щит Він для тих, хто в Нім пристановище має.

⁶ До слів Його не додавай, щоб тебе не скартав Він, і щоб неправдомовцем не став ти.

⁷ Двох речей я від Тебе просив, не відмов мені, поки помру:

⁸ віддали Ти від мене марноту та слово брехливе, убогства й багатства мені не давай! Годуй мене хлібом, для мене призначеним,

⁹ щоб я не переситився та й не відрікся, і не сказав: Хто Господь? і щоб я не збіднів і не крав, і не зневажив Ім'я мого Бога.

¹⁰ Раба не обмовляй перед паном його, щоб тебе не прокляв він, і ти винуватим не став.

¹¹ Оце покоління, що батька свого проклинає, і неньки свої не благословляє,

¹² покоління, що чисте в очах своїх, та від бруду свого не обмита,

¹³ покоління, які гордісні очі його, а повіки його як піднеслися!

¹⁴ Покоління, що в нього мечі його зуби, а гострі ножі його щелепи, щоб пожерти убогих із краю й нужденних з землі!

¹⁵ Дві дочки в кровожерця: Дай, дай! Оці три не наситяться, чотири не скажуть досить:

¹⁶ шеол та утроба неплідна, водою земля не насититься, і не скаже досить огонь!

¹⁷ Око, що з батька сміється й погорджує послухом матері, нехай видзьобають його круки поточні, і нехай орленята його пожеруть!

¹⁸ Три речі оці дивовижні для мене, і чотири, яких я не знаю:

¹⁹ дорога орлина в повітрі, дорога зміїна на скелі, корабельна дорога в середині моря, і дорога мужчини при дівчині!...

²⁰ Така ось дорога блудливої жінки: наїлась та витерла уста свої й повіла: Не вчинила я злого!...

²¹ Трясеться земля під трьома, і під чотирма, яких знести не може вона:

²² під рабом, коли він зацарює, і під нерозумним, як хліба наїється,

²³ під розпустницею, коли взята за жінку, і невірницею, коли вижене пані свою!...

²⁴ Оці ось чотири малі на землі, та вони вельми мудрі:

²⁵ мурашки, не сильний народ, та поживу свою заготовлюють літом;

²⁶ борсуки, люд не сильний, та в скелі свій дім вони ставлять;

²⁷ немає царя в сарани, але вся вона в строї бойовім виходить;

- 28 павук тільки лапками пнеться, та він і в палатах царських!
- 29 Добре ступають ці троє, і добре ходять чотири:
- 30 лев, найсильніший поміж звіриною, який не вступається ні перед ким,
- 31 осідланий кінь, і козел, та той цар, що з ним військо!
- 32 Якщо ти допустився глупоти пихою, й якщо заміряєш лихе, то руку на уста!
- 33 Бо збивання молока дає масло, і дає кров вдар по носі, тиск же на гнів дає сварку.

РОЗДІЛ: 31

Слова Лемуїла, царя Масси, що ними навчала його його мати:

- 2 Що, сину мій, і що, сину утроби моєї, і що, сину обітниць моїх?
- 3 Не давай жінкам сили своєї, ні доріг своїх для руйнівальниць царів!
- 4 Не царям, Лемуїле, вино, не царям, і напій той п'янкий не князям,
- 5 щоб не впився він та не забув про Закона, і щоб не змінив для всіх гноблених права!
- 6 Дайте напою п'яного тому, хто гине, а вина гіркодухим:
- 7 він вип'є й забуде за бідність свою, і муки своєї вже не пам'ятатиме!
- 8 Відкривай свої уста немові, для суда всім нещасним.
- 9 Відкривай свої уста, й суди справедливо, і правосуддя зроби для убогого та для нужденного.
- 10 Хто жінку чеснотну знайде? а ціна її більша від перел:
- 11 довіряє їй серце її чоловіка, і йому не забракне прибутку!
- 12 Вона чинить для нього добро, а не зло, по всі дні свого життя.
- 13 Шукає вона вовни й льону, і робить охоче своїми руками.
- 14 Вона, немов кораблі ті купецькі, здалека спроваджує хліб свій.
- 15 І встане вона ще вночі, і видасть для дому свого поживу, а порядок служницям своїм.
- 16 Про поле вона намишляла, і його набула, із плоду долоней своїх засадила вона виноградника.
- 17 Вона підперізує силою стегна свої та зміцняє рамена свої.
- 18 Вона розуміє, що добра робота її, і світильник її не погасне вночі.
- 19 Вона руки свої простягає до пряжки, а долоні її веретено тримають.
- 20 Долоню свою відкриває для вбогого, а руки свої простягає до бідного.
- 21 Холоду в домі своїм не боїться вона, бо подвійно одягнений ввесь її дім.
- 22 Килими поробила собі, віссон та кармазин убрання її.
- 23 Чоловік її знаний при брамах, як сидить він із старшими краю.
- 24 Тонку туніку робить вона й продає, і купцеві дає пояси.
- 25 Сила та пишність одежа її, і сміється вона до прийдешнього дня.
- 26 Свої уста вона відкриває на мудрість, і милостива наука їй на язиці.
- 27 Доглядає вона ходи дому свого, і хліба з лінивства не їсть.
- 28 Устають її діти, і хвалять її, чоловік її й він похваляє її:

²⁹ Багато було тих чеснотних дочок, та ти їх усіх перевищила!

³⁰ Краса то омана, а врода марнота, жінка ж богобоязна вона буде хвалена!

³¹ Дайте їй з плоду рук її, і нехай її вчинки її вихваляють при брамах!

For other languages please go to **www.wordproject.org**